

Naar een toekomstbestendige organisatie van dagbesteding en beschut werken op Bonaire

Door Annemarie Goulmy en Vyglén Eugenia
30 april 2021

Inhoudsopgave

1.	Aanleiding.....	4
1.1	Toewerken naar een aanvaardbaar voorzieningenniveau	4
1.2	Langdurige zorg en maatschappelijke ondersteuning in zorgverzekering	4
1.3	Participatie, dagbesteding en beschermt werk	4
2.	Leeswijzer	5
3.	Doel en vraagstelling.....	6
4.	Onderzoeksmethode	6
5.	Bevindingen.....	7
5.1	Bevindingen over de financiering t.a.v. dagbesteding op Bonaire	7
5.2	Bevindingen over het proces t.a.v. dagbesteding op Bonaire	8
5.3	Bevindingen over de voorzieningen t.a.v. dagbesteding op Bonaire	9
5.3.1	Plenchi di Trabou (werkplein / jobcentre)	9
5.3.2	Fundashon Kwido di Peronanan Desabilita (FKPD)	9
5.3.3	Krusada	10
5.3.4	Mangazina di Rei	10
5.3.5	Zorg en welzijn groep	11
6.	Conclusies	11
6.1	Algemene conclusie	11
6.2	Conclusies ten aanzien van de financiering	11
6.3	Conclusies ten aanzien van het proces.....	12
6.3.1	Definities	12
6.3.2	Eén poort loketfunctie	12
6.3.3	Kandidaten en leiding	12
6.3.4	FKPD en dagbesteding recreatief en ontwikkelgerichte dagbesteding	12
6.3.5	Conclusies ten aanzien van de voorzieningen	13
7.	Advies en aanbevelingen	13
7.1.1	Algemene aanbevelingen	13
7.1.2	Adviezen en aanbevelingen t.a.v. de financiering	13
7.2	Adviezen en aanbevelingen t.a.v. de processen.....	15
7.2.1	Definities	15
7.2.2	Eén poort loket functie.....	15
7.3	Aanbevelingen en adviezen t.a.v. de voorzieningen	18
7.3.1	Aanbevelingen n.a.v. de locatie in Ricon.....	19
7.3.2	Krusada	19
7.3.3	Mangazina di Rei	19

7.3.4	FKPD	19
8.	Quick wins en advies voor vervolgtraject	20
9.	Bijlagen	20
9.1	Lijst met geïnterviewden	20
9.2	Documenten	21

1. Aanleiding

In september 2020 verzochten de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan Weener XL om advies uit te brengen over de ontwikkeling dagbesteding en beschut werk op Bonaire.

1.1 Toewerken naar een aanvaardbaar voorzieningenniveau

Sinds de transitie in 2010 is het beleid van het ministerie van VWS erop gericht om de gezondheidszorg in Caribisch Nederland te verbeteren naar een binnen Nederland aanvaardbaar voorzieningenniveau waarbij de lokale context steeds wordt meegewogen. Voorafgaand aan de transitie is geïnventariseerd wat de staat van de zorg is op de verschillende deelgebieden. Als algemene conclusie kan gesteld worden dat er veelal sprake was van ontbrekende voorzieningen, voorzieningen met een matige kwaliteit en achterstallig onderhoud in gebouwen en apparatuur. VWS heeft gekozen voor een pragmatische aanpak om in korte tijd op alle terreinen van de zorg verbeteringen te bereiken. Anders dan in Europees Nederland voert VWS de zorgverzekering in Caribisch Nederland zelf uit.

1.2 Langdurige zorg en maatschappelijke ondersteuning in zorgverzekering

Sinds 2011 zijn het Besluit zorgverzekering BES en de Regeling aanspraken zorgverzekering BES van kracht. Dit besluit regelt dat er een uniforme zorgverzekering is voor alle inwoners van Caribisch Nederland, vergelijkbaar met het basispakket zorg zoals we dit in Europees Nederland kennen. Om de toegankelijkheid te waarborgen is er geen eigen risico, zijn er nauwelijks eigen bijdragen en is de zorgpremie laag. De zorgverzekering op Caribisch Nederland omvat zowel de curatieve als langdurige zorg. Voor de langdurige zorg zijn de aanspraken overgenomen uit de Algemene Verzekering Bijzondere Ziektekosten (AVBZ) van de Nederlandse Antillen. De AVBZ was vergelijkbaar met wat in Europees Nederland onder de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) viel. Daar waar in Nederland in 2015 de AWBZ-taken zijn ondergebracht bij nieuwe en bestaande wetten, is er in Caribisch Nederland voor gekozen deze taken in het Besluit zorgverzekering BES te houden.

Concreet betekent dit dat inwoners van Caribisch Nederland recht hebben op langdurige zorg in verband met ouderdom, een ziekte of handicap, al dan niet gepaard gaand met verblijf in een instelling. De lichtere zorg valt in Europees Nederland onder de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Deze is in Caribisch Nederland niet van toepassing. In Caribisch Nederland is de toegang tot zorg een stuk laagdrempeliger dan in Europees Nederland. De belangrijkste reden hiervoor is dat met de kleinschaligheid ervoor gekozen is om zoveel mogelijk ontschot te werken en niet wordt gewerkt met indicatiestellingen. Daarmee is zorg in verband met ouderdom, ziekte of een handicap in de praktijk toegankelijk. Ouderen kunnen bijvoorbeeld laagdrempelige naar de dagopvang, wat in Europees Nederland onder de Wmo valt. De komende jaren neemt het aantal inwoners van 65 jaar en ouder ook in Caribisch Nederland toe. Dit betekent dat er een opgave ligt om te blijven zorgen voor voldoende aanbod. Om dit voor elkaar te krijgen is de inzet om vanaf 2021 maatschappelijke ondersteuning opnemen in de Regeling aanspraken zorgverzekering BES. Hierdoor garanderen we dat mensen hun aanspraak op zorg en ondersteuning kunnen verzilveren. Aanvullend is het van belang om dagopvang op een doelmatige en kwalitatief goede manier in te richten zodat er ook in de toekomst voor iedereen die dat nodig heeft zinvolle dagbesteding beschikbaar is.

1.3 Participatie, dagbesteding en beschut werk

De participatiewet is op Caribisch Nederland niet van toepassing. Het ministerie van SZW is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de onderstand (vergelijkbaar met de bijstand in Nederland), de openbare lichamen (vergelijkbaar met gemeenten) zijn verantwoordelijk voor re-integratie en arbeidsbemiddeling. Er is geen WW-voorziening. Als mensen hun baan verliezen vallen ze meteen terug naar de onderstand.

Uit de Quickscan december 2017 arbeidsparticipatie mensen met een beperking;

Totale beroepsbevolking		19.408
Aantal mensen 15 – 65 jaar		13.855
Mensen met een arbeidsbeperking	14%	1940
Mensen met een arbeidsbeperking met een betaalde baan	33%	640
Mensen met een arbeidsbeperking op zoek naar werk	10%	130

Bron; Quickscan naar de arbeidsparticipatie mogelijkheden van mensen met een beperking op Bonaire, Elly Hellings en Merel Griffith-Lendering

De afgelopen jaren heeft het ministerie van SZW de openbare lichamen geholpen bij de ontwikkeling van arbeidsbemiddeling en het implementeren van instrumenten, onder andere via een intensieve samenwerking met de gemeente Leiden (een zogenaamde twinning). Op dit moment wordt er een jobcentrum opgezet op Bonaire. De bedoeling is dat het openbaar lichaam Bonaire (OLB) en SZW in dit centrum gaan samenwerken, gegeven de raakvlakken tussen taken die bij het Rijk zijn belegd (uitvoering onderstand met een inspanningsverplichting tot arbeidsinschakeling, afgifte tewerkstellingsvergunningen voor arbeidskrachten van buiten het openbaar lichaam) en die bij het openbaar lichaam (arbeidsbemiddeling en re-integratie).

Op Bonaire zijn er twee organisaties die beschutte werkplekken aanbieden (Krusada en Mangasina di Rei). Op deze plekken komt een hele diverse groep aan mensen. De facto zijn beide voorzieningen nog in een soort van pilotfase, waarbij de financiering versnipperd is en VWS en SZW deze via diverse projectsubsidies ondersteunen. Beschut werk valt onder SZW en zorgverlening valt onder VWS. Vanwege de lokale context van Bonaire is het echter in de praktijk (economisch) gezien vaak niet logisch om taken, die in Europees Nederland strikt gescheiden zijn, te scheiden. Er is nog beperkt sprake van beleid of een gedegen aanpak en de regierol van het openbaar lichaam op het gebied van arbeidsparticipatie en re-integratie is beperkt. Over instroom, doorstroom, uitstroom, kwaliteitseisen, en inkomensvoorzieningen/loonkostensubsidies zijn er geen structurele afspraken. Samenwerking tussen organisaties komt op dit moment moeilijk op gang. Een deel valt te verklaren doordat het bestaansrecht van een aantal organisaties (lees: structurele financiering) niet gewaarborgd is. Naast de twee beschutte werkomgevingen zijn er nog losse activiteiten, zoals job programs of stages via het zogenaamde tweedekansonderwijs. Verslavingszorg en psychiatrie worden uitgevoerd door Mental Health Caribbean (MHC). MHC is een aparte stichting, maar was voorheen een onderdeel van Novadic-Kentron. De directie is gehuisvest in het pand van Novadic-Kentron en ook de bedrijfsvoering van MHC wordt nog door Novadic-Kentron uitgevoerd. Er is daarnaast een organisatie voor wonen en begeleiding van mensen met en lichamelijke en/of verstandelijke beperking: Fundashon Pa Kwido Di Personanan Desabilita (FKPD). FKPD wordt bekostigd via een zorgcontract met het Zorgverzekeringskantoor BES / VWS (ca. € 2 mln per jaar). Deze organisatie biedt naast de intramurale voorziening voor 24 cliënten ook een dagbesteding aan. Op deze dagbesteding komen dagelijks circa 40-45 mensen, waarvan ongeveer de helft extramuraal. Op de dagbesteding maken ze producten zoals kaarsen en zeep. Het pand van de dagbesteding van FKPD is ernstig verouderd en bevat veel asbest. Nog langer op de huidige plek blijven is niet verantwoord. Het ministerie van VWS is bereid mee te werken aan een nieuwe locatie voor de dagbesteding en dit ook financieel mogelijk te maken.

2. Leeswijzer

In hoofdstuk één is de aanleiding van het onderzoek weergegeven. Hierin wordt aangegeven hoe e.a.a. geregeld is met betrekking tot de zorg en onderstand op Bonaire. Verder valt hierin te lezen dat de huisvesting van een locatie niet meer voldoet aan de huidige eisen. In hoofdstuk drie het doel en de vraagstellingen vanuit de ministeries. De onderzoeksmethoden zijn in hoofdstuk vier beschreven. In hoofdstuk vijf de bevindingen over financiële onzekerheid en onderzoeksmoeheid bij stakeholders. En bevindingen bij de verschillende aanbieders van dagbesteding en beschut werk.

In hoofdstuk zes de conclusies waarbij belangrijke stappen gezet moeten worden, zowel in de definiëring en stroomlijning van de processen, de inrichting van de financiering als de organisatie en huisvesting van de voorzieningen m.b.t. dagbesteding en beschut werken op Bonaire. Ten slotte de aanbevelingen en adviezen in hoofdstuk zeven. Als extra toegevoegd de Quickwins in hoofdstuk 8. Als laatste de bijlagen waarin de lijst met geïnterviewde stakeholders benoemd wordt en alle documentatie is weergegeven.

3. Doel en vraagstelling

De vraag vanuit de ministeries luidde als volgt¹:

“Op Bonaire willen we (als stip op de horizon) zo optimaal mogelijk toewerken naar een aanvaardbaar voorzieningenniveau voor de dagbesteding en beschut werk.

Het doel voor nu is een eerste verkenning van de mogelijkheden en onmogelijkheden op Bonaire tot samenwerking en werkbare taakverdeling in de organisatie van dagbesteding en beschut werk.

Hierover worden aanbevelingen gedaan, aangevuld met aanbevelingen voor de toekomstige huisvesting voor de Fundashon Kwido di Personanan Desabilita (FKPF).”

De opdracht zoals beschreven in de offerte is het geven van advies over de verdere ontwikkeling en vormgeving van beschut werk en dagopvang op Bonaire (dagbesteding, begeleiding, arbeidsmatige dagbesteding en mogelijke aansluiting naar beschut werk) Daarnaast zal ook concreet advies worden gegeven over de toekomstige huisvesting van de FKPD. Doelmatigheid, kwaliteit en persoonsgerichtheid staan hierbij centraal.

Voor het inrichten van een aanpak voor de doorontwikkeling van dagbesteding en beschut werk stelden de ministeries onder andere de volgende vragen²:

- Een begripsaanduiding van Bonaire ten opzichte van Nederland;
- Zijn er, gegeven de context, kansen tot logische samenwerkingsverbanden/synergie tussen verschillende organisaties of mogelijkheden tot een efficiënte werkverdeling?
- Hoe zou de samenwerking eruit kunnen zien?
- Wat is ervoor nodig om meer samenwerking of specialisatie van de grond te krijgen (capaciteit, financiering, doorlooptijd, beleidskaders/wetgeving, samenwerkingsverbanden met Nederlandse organisaties)?

Onderzoek toont aan dat werken, in welke vorm dan ook, een doel, ritme en structuur geeft. Werken, met collega's, geeft voldoening en zelfwaardering, eigenwaarde ontwikkeling en voorkomt achteruitgang en stabiliseert het functioneren. Met werken leer je omgaan met fysieke en/of cognitieve beperkingen. Onderzoek van de Erasmus Universiteit³ toont aan dat er een groot causaal verband is tussen het hebben van werk, het verkrijgen van geluk en de afname van GGZ ondersteuning (lees ook Wmo-ondersteuning).

4. Onderzoeksmethode

Het onderzoek is uitgevoerd door Annemarie Goulmy en Vyglén Eugenia – Daflaar van Weener XL, het Werk- en Ontwikkelbedrijf van de gemeente 's-Hertogenbosch.

In de voorbereiding zijn we gestart met oriënterende gesprekken met de beide ministeries om de onderzoeksopdracht door te spreken. Doel was de strekking en reikwijdte van de opdracht en de onderzoeksvragen helder te krijgen. Ook is de huidige stand van zaken doorgenomen. En ook vragen als: wat zijn de cultuurverschillen, waar zouden we tegenaan kunnen gaan lopen? In overleg met de

¹ Uit: Plan van aanpak Bonaire voorjaar 2021, Ministeries van VWS en SZW, 16-11-2020

² Idem.

³ Erasmus Universiteit, Prof. Dr. A. Burdorf, Werken en participeren als medicijn, 2020

ministeries is er een lijst met stakeholders opgesteld. (zie bijlage stakeholders) Met deze stakeholders hebben we gesproken.

Bij de overgrote meerderheid van de stakeholders heeft het ministerie van VWS ons geïntroduceerd en een aantal hebben we zelf benaderd. Voorafgaand aan het werkbezoek is er digitaal kennis gemaakt met alle stakeholders. De digitale kennismakinggesprekken zijn vanuit Nederland gevoerd. De maanden januari en februari 2021 hebben we voornamelijk gebruikt om kennis te maken, uitleg te geven over wat onze opdracht op Bonaire behelst en tevens een "relatie" op te bouwen aangezien we veel informatie en medewerking van de stakeholders wilden verkrijgen.

Gelijktijdig met het benaderen van de stakeholders zijn we gestart met deskresearch: het verzamelen van gegevens en bestaande informatie. We zijn op zoek gegaan naar secundaire data. Het rapport "werken met een beperking" in opdracht van het Openbaar Lichaam Bonaire was een goed vertrekpunt. (zie bijlage – lijst met geraadpleegde documenten en literatuur) Verder hebben we van enkele stakeholders beleidsplannen en visiestukken kunnen doornemen. (zie bijlage). Van FKPD ontvingen we diverse stukken van Streefkerk, (architects +consultants) over de nieuwbouw FKPD (zie bijlage)

In maart 2021 zijn werkbezoeken op Bonaire afgelegd. Na vier dagen werden er strengere maatregelen aangekondigd in verband met Corona. Hierdoor werden we beperkter in het afleggen van werkbezoeken bij stakeholders. Ondanks de strengere maatregelen hebben we alle locaties en stakeholders minstens éénmaal live kunnen bezoeken.

5. Bevindingen

De bevindingen vanuit de documentenanalyse en de input vanuit de stakeholders kunnen worden onderverdeeld in drie lijnen. Te weten;

- De wijze van financiering van de dagbesteding (de financiële lijn.)
- Het proces t.a.v. dagbesteding (de proceslijn);
- De voorzieningen voor dagbesteding (de voorzieningenlijn);

Alle geraadpleegde documenten zijn terug te vinden in de bijlage.

Tijdens de eerste digitale kennismakinggesprekken vanuit Nederland hebben we veel input kunnen ophalen. Men benoemde wat er niet goed liep en tevens waren enkele stakeholders ook sceptisch over het onderzoek. Daarnaast waren in de eerste gesprekken de stakeholders erg open en eerlijk. Wat vooral in ons voordeel werkte was dat wij als onderzoekers vanuit de praktijk konden meepraten, wat maakte dat er sneller het vertrouwen werd gewonnen.

5.1 Bevindingen over de financiering t.a.v. dagbesteding op Bonaire

Uit de gesprekken met de stakeholders kwam naar voren dat er bij een aantal organisaties in meer of mindere mate sprake is van financiële onzekerheid. Een van de redenen is dat er veelal met projecten en tijdelijke projectgelden wordt gewerkt. Na het beëindigen van een project wordt er niet geëvalueerd en lopen ook goede projecten ten einde. Door deze tijdelijke gelden is er ook verloop van personeel met alle gevolgen van dien.

Met betrekking tot de huisvesting van FKPD en de mogelijke opties hiervoor komt het volgende uit de documenten opgesteld door Streefkerk:

- Een globale schatting bouwkosten van november 2020 met vlekkenplan voor de nieuwbouw in Ricon van \$ 1.959.479,-
- Een rapportage, inspectie en hoeveelheden t.b.v. de renovatie van de voormalige Watapanaschool uit oktober 2020 in Ricon \$ 253.293,35
- Een financieel overzicht van maart 2021 voor renovatiekosten locatie Ricon van de FKPD \$ 293.287,80

5.2 Bevindingen over het proces t.a.v. dagbesteding op Bonaire

Vanuit de documenten en input van de stakeholders kwamen volgende punten naar voren; Het ontbreken van (doelgroep)definities. Op Bonaire wordt geen eenduidige definitie gehanteerd voor wat dagbesteding en voor beschut werken is en wat daar onder valt.

Er is sprake van onderzoeksmoeheid. Er was weinig geloof in het onderzoek en de uitkomsten ervan. Wat we bijna van iedere stakeholder terug kregen te horen was het feit dat we de zoveelste onderzoeker waren uit Nederland, en dat alle rapporten in de la belanden en er verder niets mee wordt gedaan.

Uiteraard hebben we hierop verder doorgevraagd en verzocht deze rapporten aan ons te verstrekken als men ze had. (In de bijlage zijn alle rapporten en stukken opgenomen).

Veel stakeholders gaven aan dat het nodig is verbeteringen in kleine stappen door te voeren. Men waarschuwde voor het nemen van te grote stappen. Er moet nog veel gebeuren en dan is de kans groot dat er uiteindelijk niets van terecht komt. Denk niet zoals in Nederland. Cultuurverschillen zijn er.

De stakeholders gaven aan dat de werkdruk bij het OLB hoog is. Dit was een veel gehoorde uitspraak bij diverse stakeholders. Het OLB voert diverse taken uit en is volop in beweging. Zo is het bezig met het opzetten van cluster organisaties en gaat het zich steeds meer richten op beleid en regie en minder op de uitvoering. Ook het OLB beaamt dat de werkdruk hoog is en dat er nog veel bureaucratie is.

Men is trots op het eiland, de eigen organisatie waar men voor werkt en wat er tot nu toe (ondanks allerlei omstandigheden) staat of van de grond is gekomen. Hier is door de onderzoekers ook vooraf rekening mee gehouden tijdens de gesprekken.

In gesprekken werd aangegeven dat de onderlinge samenwerking onvoldoende is. Stakeholders willen graag samenwerken, maar door het huidige systeem (o.a. van financiering) werkt dat tegen.

Vanuit de diverse documenten kwamen als rode draad de volgende bevindingen naar boven;

- Het ontbreken van data en concrete cijfers over mensen met een beperking;
- Het ontbreken van een basisregistratiesysteem;
- Het tekort aan plekken voor arbeidsparticipatie. Behoeftte aan betere faciliteiten voor mensen met een beperking;
- De huisvesting van FKPD voldoet niet meer aan de huidige normen. Renovatie en uitbreiding is geen optie.

Veel stakeholders gaven aan dat de huidige voorzieningen voor dagbesteding onvoldoende worden benut. Benut wat er nu al is, maak gebruik van de organisaties, hun kennis en input. Ga niet iets nieuws starten. Wat je oplevert moet uit te voeren zijn. Er is enig wantrouwen, doordat in het verleden weinig is nagekomen. Laat zichtbaar resultaat zien waren veel gehoorde kreten.

Het ontbreekt aan een eenduidige diagnosetool en er is een beperkte hoeveelheid data. Stakeholders hebben alle een eigen manier van vastleggen van de gegevens van de kandidaten. Er is geen basisregistratiesysteem. Iedere organisatie werkt met een eigen systeem en houdt gegevens bij. De gegevens die ze bijhouden zijn vaak erg beperkt en bevatten weinig informatie over de klanten. De systemen van de diverse organisaties zijn niet op elkaar afgestemd. Hierdoor ontstaan veel dubbele data. Door het summier vastleggen van gegevens zijn er nog steeds geen concrete cijfers bekend. Een eenduidige diagnose tool ontbreekt. Door het missen hiervan is de hulpverlening niet efficiënt en optimaal. Er bestaat nu geen maatwerk waardoor de kandidaten niet op de juiste plek belanden.

In oktober 2010 werd het statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden gewijzigd en werden De Nederlandse Antillen opgeheven. Bonaire ging verder als Nederlandse gemeente. Dit had forse

gevolgen voor wet- en regelgeving, overheidsorganisatie en processen. Hierdoor konden veel mensen niet mee in de veranderingen. Zeker mensen met een verstandelijke beperking. “Voor 2010 waren deze mensen “gewoon” visser, deden tuinwerkzaamheden etc. Maar nu moesten vergunningen en diploma’s kunnen worden overlegd vanwege de veranderde wetgeving. Er werd veel meer gevraagd van werknemers; heftige eisen en competenties. Zonder bijscholing kan deze groep niet mee in de veranderende samenleving.⁴

Door het ontbreken een eenduidige praktijk definitie en diagnosetool voor de doelgroep worden een hoog aantal inwoners als Laag Verstandelijk Beperkten bestempeld.

5.3 Bevindingen over de voorzieningen t.a.v. dagbesteding op Bonaire

5.3.1 Plenchi di Trabou (werkplein / jobcentre)

Plenchi di Trabou is een centraal punt waar werkzoekenden en werkgevers terecht kunnen voor informatie en dienstverlening op het gebied van werk. Het OLB en het rijk werken hierin samen. Plenchi di Trabou helpt inwoners van Bonaire aan het werk. Tevens geven ze informatie over (bij)scholing, coaching of andere manieren om de kans op een baan te vergroten. Tevens helpen ze werkgevers bij het vinden van lokale werknemers.

Plenchi di Trabou is dit jaar van start gegaan en zit in het centrum van Kralendijk. Men huurt een gedeelte van het pand van de belastingdienst.

Het is een kleine locatie met een algemene ontvangstruimte, twee werkplekken en drie spreekkamers. Er is een grotere vergaderruimte en er is een aantal werkplekken voor intern gebruik.

Plenchi di Trabou valt onder het OLB en is dit jaar van start gegaan. Er wordt sporadisch met LKS gewerkt evenals stimuleringsmaatregelen en er is nog weinig ondersteuning aan werkgevers die bereid zijn mensen met een arbeidshandicap in dienst te nemen. Tijdens ons werkbezoek hebben we de VR-bril gedemonstreerd en hebben twee medewerkers van Plenchi de mogelijkheden van de bril mogen ervaren. Hier komen we kort nog op terug in onze Quick wins.

5.3.2 Fundashon Kwido di Peronanan Desabilita (FKPD)

FKPD is een organisatie die wonen, zorg en dagbesteding biedt aan mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. FKPD heeft twee locaties. Op het gebied van zorg, wonen en dagbesteding is er in het vlak bij het centrum van Kralendijk de locatie Kaya Sonmontuno.

Er gaat op deze locatie nog uitgebreid worden met woonverblijven.

Voor wat betreft dagbesteding zijn er zogenaamde “tafelactiviteiten”, ofwel de recreatieve dagbesteding.

Een veel gehoorde opmerking is dat een aantal van deze mensen op de locatie blijft om daar de dagbesteding te hebben. Deze wordt in de woonverblijven zelf gegeven. Dit in tegenstelling tot een aantal anderen die gebruik maken van de dagbesteding in Ricon.

Dagbesteding Ricon

Op de locatie centrum Ricon is er alleen dagbesteding. Hierin beschikken ze over 50 plaatsen, verdeeld over vijf groepen. Op deze locatie worden dagbestedingsactiviteiten aangeboden zoals;

- Het maken van zeepjes;
- Het maken van kaarsen in verschillende vormen;
- Het maken van poppen;
- Het maken van schilderijen;
- Het meehelpen in de nieuwe “wasserette”;
- Het meehelpen in de keuken en de maaltijdbereiding;
- Het werken in de grote kas (greenhouse) op het terrein;
- Het maken van tafelwerkjes (denk aan lagere school knippen -en plakwerkjes),

⁴ uit Werken met een beperking, december 2017 door Elly Hellings en Merel Griffith

De huidige locatie in Rincon

Het is een voormalig schoolgebouw met vijf lokalen, tegenover de kerk in hartje centrum Rincon,. Er is een ontvangstbalie met daar achter twee werkplekken. En daarnaast een kantoor met plaats voor nog twee werkplekken. In één van de lokalen is een grote keuken. Voorheen werden hier de warme maaltijden klaargemaakt voor de kandidaten. Op dit moment worden er door de kandidaten alleen nog maar snacks gemaakt. Dit omdat men van de kandidaten vond dat zij niet meer over de capaciteiten beschikten om mee te helpen met het bereiden van de warme maaltijd. Op dit moment worden de warme bezorgd en klaargemaakt in de keuken van het ziekenhuis in de stad.

Op het terrein staat nog een blokhuut (die gebruikt wordt voor de leiding). Er zijn een greenhouse en opslagcontainer, een ruimte midden op het terrein waar men afgeschermd van de zon kan zitten evenals dat er aan de achterzijde ook een ruimte is gemaakt om met meerdere personen uit de zon te zitten. Er is veel ruimte geasfalteerd om de “vervoer op maat” busjes op het terrein te laten komen en parkeren.

Vervoer

Van het de ene naar de andere locatie rijden (van Kaya Sonmontuno naar Rincon) kost 24 minuten enkele reis. Alle kandidaten worden gehaald en gebracht met eigen bussen en chauffeurs in dienst van FKPD, vanuit het hele eiland van huis naar de locatie en weer terug.

Kandidaten en leiding

Sinds maart 2021 is er een nieuwe directeur aangesteld bij FKPD. Op de locatie Rincon zitten voor zover wij kunnen inschatten kandidaten die zowel recreatieve dagbesteding als ontwikkelgerichte dagbesteding nodig hebben. Diverse niveaus zitten door elkaar heen. Er heerst een erg goede en gemoedelijke sfeer. Men kent elkaar vaak al jarenlang. Ook de Leidsters werken er al jarenlang. Er wordt gewerkt met vaste groepen met een eigen leidster. Doordat zij de kandidaten al jarenlang kennen hebben ze een eigen methode en handeling bedacht om de kandidaat zo goed mogelijk te helpen.

5.3.3 Krusada

Op 15 minuten rijden van het centrum Kralendijk heeft Krusada een terrein van ca. 4,5 hectare. Op dit terrein is de begeleiding voor (ex-)verslaafden; (ex-)gedetineerden; kans jongeren en sociaal of lichamelijk zwakkeren gevestigd. Daarnaast beschikt Krusada over grote werkprojecten (waaronder metaal, garage, hout en groen). Deze projectplaatsen worden gebruikt voor leer-werktrajecten en arbeidstraining. Krusada beschikt over woningen die zijn bedoeld voor gasten (cliënten) die verdere stabiliteit nodig hebben, voordat zij definitief terugkeren in de gemeenschap.

Krusada heeft een aantal voorzieningen op het terrein waar mensen met een afstand aan het werk kunnen. Dit zijn de garage, een aantal greenhouses en houtbewerking.

5.3.4 Mangazina di Rei

Mangazina di Rei is een Cultuur Leercentrum park en is in Rincon gevestigd. Mangazina di Rei daagt vooral kinderen, jongeren, kansengroepen en ondernemers uit om een brede kijk op de samenleving te ontwikkelen. Vanuit de Bonairiaanse cultuur (manier van leven) worden ze enthousiast gemaakt voor erfgoed, muziek, natuur, landbouw, ondernemerschap, recreatie en toerisme. Het gebied Rincon heeft het potentieel om uit te groeien tot een multifunctioneel platteland dat voor verschillende doelgroepen aantrekkelijk is. Hiermee kan Rincon een aanzienlijke bijdrage leveren in de diversificatie van het toeristisch product van Bonaire. Door ontwikkelingsvoorbeelden te creëren wil stichting Mangazina di Rei een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het gebied Rincon zodat er ontwikkelingskansen ontstaan voor alle mensen van Bonaire.

5.3.5 Zorg en welzijn groep

Zorg en Welzijn Groep (ZW-Groep) is een stichting voor mensen met een beperking, chronische ziektes en ouderen. Al voor 10 jaar heeft de stichting een zorgcontract met het Zorg Verzekeringskantoor (ZVK) voor de doelgroep mensen met een visuele/ of auditieve beperking. En sinds 2018 heeft de stichting een tweede zorgcontract met ZVK voor de voorzieningen van Bonaire Maatschappelijk Ondersteuning (BMO). Hiernaast heeft de ZW-Groep voor vijf jaar een zorgcontract met Openbaar Lichaam Bonaire (OLB) voor het oprichten en beheren van een platform voor mensen met een beperking, chronische ziektes en ouderen.

6. Conclusies

6.1 Algemene conclusie

We constateren dat er nog een wereld te winnen is als het gaat om de organisatie en financiering van de dagbesteding op Bonaire. Het baart ons zorgen dat eerdere adviezen en onderzoeken niet of nauwelijks zijn opgevolgd en dat er sprake lijkt te zijn van 'onderzoeksmoeheid'. Er zullen hoe dan ook belangrijke stappen gezet moeten worden, zowel in de definiëring en stroomlijning van de processen, de inrichting van de financiering als de organisatie en huisvesting van de voorzieningen m.b.t. dagbesteding en beschut werken op Bonaire. Het is nodig de kansen en mogelijkheden op deze terreinen te benutten, om tot een betere organisatie en financiering te komen. Maar vooral ook voor de ontwikkeling van de betrokken doelgroep op Bonaire is het nodig de noodzakelijke stappen te zetten. Onze deelconclusies zijn opgedeeld in de drie lijnen: financiering, het proces en de voorzieningen.

6.2 Conclusies ten aanzien van de financiering

a. De financiering van het systeem

De samenwerking tussen de organisaties laat te wensen over en moet intensiever. Men wil wel, maar het gaat niet om diverse redenen. De grootste reden is het op dit moment behouden van de kandidaten die je nu hebt. Hier is een eind-financiering op gebaseerd. De financiering is ook niet structureel. Er wordt niet gewerkt met taakstellingen voor de aantallen per instelling, als basis voor de financiering. Verantwoordelijkheden voor het vastleggen van deze taakstellingen zijn niet vastgelegd. Er wordt gewerkt met tijdelijke gelden en projecten. Veel projecten worden niet of nauwelijks geëvalueerd. Dan stopt het weer. Zo kan er niet structureel gebouwd worden.

b. De financiering van de huisvesting

De huisvesting van de voorzieningen voor dagbesteding en beschut werken op Bonaire is een grote uitdaging. Enkele faciliteiten voldoen niet (meer) en zijn hard aan renovatie of nieuwbouw toe. De voorgestelde opzet en organisatie van de dagbesteding op Bonaire vraagt om een goed doordacht en toekomstbestendig huisvestingsplan met onderbouwde financiering.

Door het bureau Streefkerk is er een visierapport uitgebracht over:

1. De staat van het huidige pand, dat door bureau Streefkerk wordt afgekeurd; in het rapport van Streefkerk staat daarover het volgende: "de huidige faciliteiten voor de dagbesteding en beschut werk van FPKD te Ricon voldoen al een tijd niet meer aan de hedendaagse eisen en prestatie-eisen. Resultaten van een bouwkundige inspectie heeft het gebouw afgekeurd. Het gebouw is verouderd en is gevaarlijk en ongezond door bv. verouderde installaties en asbesthoudende dakplaten op het dak. Bovendien is het gebouw te klein voor de gewenste/beoogde activiteiten en voor de dagelijkse operations van de dagbesteding en beschutwerk van FPKD. Er is geen ruimte meer voor uitbreiding. Dus renovatie en uitbreiding is geen optie."
2. De nieuw te bouwen huisvesting op een braakliggend terrein;
3. De Watapanaschool (renovatie van de Watapanaschool, deze was ook een optie voor de nieuwe locatie) De Watapanaschool ligt afgelegen en hierdoor valt deze optie af.

4. Een offerte voor een tijdelijke renovatie van het huidige pand vanwege het feit dat het er naar uitziet dat het nog wel even gaat duren. Gedurende ons werkbezoek deed zich op dit punt een ontwikkeling voor. Op 10 maart 2021 in de ochtend hebben wij ter plekke de specifieke staat van het pand bekeken. Diezelfde middag ontvingen wij vanuit het ministerie een offerte van bureau Streefkerk d.d. 10 maart, voor de renovatie van het pand. Aanvankelijk adviseerde het bureau om voor volledige nieuwbouw te gaan en had het bureau het huidige pand afgekeurd.

6.3 Conclusies ten aanzien van het proces

6.3.1 Definities

Op het eiland worden er door diverse partijen en organisaties verschillende termen en definities gebruikt. Voor ons onderzoek hebben we vier definities gemaakt voor de verschillende doelgroepen zodat we weten waar we het over hebben. Die vier volgen bij de aanbevelingen. Daarnaast is het MHC met verschillende partijen bezig om de praktijkdefinitie LVB vast te stellen zodat het eiland hierin ook eenduidigheid krijgt.

6.3.2 Eén poort loketfunctie

Op dit moment is erop het eiland niet één onafhankelijke plek waar mensen met een arbeidshandicap (door langdurige ziekte, aandoening of handicap) terecht kunnen. Dit belemmert hen bij het vinden van werk. Op dit moment worden arbeidsgehandicapten via school, huisarts en andere instanties rechtstreeks doorverwezen naar diverse organisaties. Hierdoor ontstaat er een “wildgroei” aan diverse doelgroepen bij diverse instanties. Ons inziens zitten niet alle mensen op de juiste plek, ze ontvangen niet altijd de juiste hulp en stimulans om verder te groeien. Door het vaak niet doorverwijzen van kandidaat naar andere instanties komt het voor dat men jarenlang op dezelfde groep zit. Er zijn ook niet (of worden niet meer) verschillende werksoorten ingezet.

Er is geen uniforme intake, geen uniforme diagnose, geen uniform data systeem. Iedere organisatie doet het naar beste weten en kunnen. Hierin wordt dan wel de samenwerking gezocht, maar dat komt niet of nauwelijks van de grond.

Op dit moment zijn er verschillende organisaties die dagbesteding tot en met leerwerk trajecten aanbieden. Er zal gedifferentieerd moeten worden in aanbod van arbeidsparticipatie. De leerwerk trajecten moeten kortdurend zijn om mensen voor te bereiden op de arbeidsmarkt en uiteindelijk regulier kunnen laten uitstromen. Daarnaast is er behoefte aan beschutte arbeidsplekken die er op dit moment niet voldoende zijn. Voorwaarde van deze plekken is dat ze veilig en overzichtelijk moeten zijn en aangepast op het niveau van de kandidaten.

6.3.3 Kandidaten en leiding

Sinds maart 2021 is er een nieuwe directeur aangesteld bij FKPD. Op de locatie Rincon zitten voor zover wij kunnen inschatten kandidaten die zowel recreatieve dagbesteding als ontwikkelgerichte dagbesteding nodig hebben. Diverse niveaus zitten door elkaar heen. Er heerst een erg goede en gemoedelijke sfeer. Men kent elkaar al vaak jarenlang. Ook de Leidsters werken er al jarenlang. Iedere groep is vast met een eigen leidster. Doordat ze de kandidaten al kennen hebben ze een eigen methode en handelingen bedacht om de kandidaat zo goed mogelijk te helpen.

6.3.4 FKPD en dagbesteding recreatief en ontwikkelgerichte dagbesteding

FKPD zal dagbesteding recreatief moeten blijven aanbieden. Dit blijft nodig omdat in de praktijk vaak wordt afgestemd op wonen (intramuraal of ambulante met begeleiding) maar ook op de behandeling. Dagbesteding kan een belangrijke bijdrage leveren aan doelstellingen van wonen en behandeling. Afstemming vormt een belangrijk onderdeel van het pakket om dit thuis wonen zo lang mogelijk te

faciliteren en in het (leren) omgaan met de aandoening of het op peil houden van bepaalde vaardigheden. Op dit moment geeft FKPD aan dat ze 14 kandidaten in de dagbesteding hebben en 25 kandidaten in beschut werk. Hiernaast wonen er 31 mensen.

FKPD zal zich ook moeten gaan bezighouden met ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding omdat dit volgende stap is na dagbesteding. De definities worden door FKPD anders gebruikt. Zo gebruiken ze beschut werk waar het in onze ogen arbeidsmatige dagbesteding betreft. De kandidaten zullen gescreend moeten worden. Misschien blijkt hier uit dat er ook een aantal kandidaten door kunnen naar beschut werk.

6.3.5 Conclusies ten aanzien van de voorzieningen

Op Bonaire zijn mooie en kansrijke voorzieningen voor dagbesteding en beschut werken. De potentie van deze voorzieningen worden niet optimaal benut, er blijven kansen liggen. Het ontbreekt nog aan een doordacht plan voor plaatsing en spreiding van faciliteiten en werksoorten over de voorzieningen en het optimaal benutten van de mogelijkheden van de diverse locaties.

Krusada

Een aantal van deze mooie werkprojecten ligt stil of wordt niet of nauwelijks gebruikt. Te denken valt aan de garage, een aantal greenhouses en houtbewerking. Krusada is een beetje de “winkel van Sinkel” geworden in de loop van de tijd. Een diversiteit aan doelgroepen wordt en werd er bediend. Tijdelijke gelden zijn hiervan de oorzaak. Als een project met tijdelijke gelden ten einde loopt moeten er weer andere subsidiemogelijkheden en financiële stromen worden aangeboord, wat leidt tot een diversiteit aan doelgroepen.

Mangazina di Rei

Mangazina di Rei is het openlucht cultuurmuseum en heeft veel potentie verder te groeien. Naar onze mening zal er wel geïnvesteerd moeten worden in voorzieningen, zeker op de lager gelegen delen van de locatie. (te denken aan sanitair etc.).

Deze plek is uitermate geschikt voor leerwerktrajecten en beschut werk. Zeker voor kandidaten die nabij Ricon wonen, vanwege de afstand. De plekken waar de kandidaten kunnen werken zijn in de horeca, het winkeltje, als gastheer/ vrouw, de receptie in de facilitaire dienst etc.

7. Advies en aanbevelingen

7.1.1 Algemene aanbevelingen

- Zorg voor een helder proces ten aanzien van dagbesteding en beschut werken, met een duidelijke toegang (poort, loket), een goede invulling en spreiding van de voorzieningen en een heldere financiering van het systeem en de huisvesting. Richt dit alles zo in dat het de ontwikkeling van de inwoners die tot de doelgroep behoren stimuleert naar een zinvolle dagbesteding, activering of waar mogelijk (vrijwilligers)werk.
- Voorzie dit adviesrapport van een gedegen uitvoeringsplan, met heldere stappen en een reële planning en financiering.

Hieronder volgen de adviezen en aanbevelingen naar aanleiding van de bevindingen en conclusies. Tevens zijn enkele adviezen uitgewerkt vanwaar uit een uitvoeringsplan gemaakt kan worden. Ook bij de adviezen en aanbevelingen is het onderscheid in financieel, proces en voorzieningen gemaakt.

7.1.2 Adviezen en aanbevelingen t.a.v. de financiering

Onze adviezen en aanbevelingen bij de financiering van het systeem zijn de volgende:

- Werk met taakstellingen. Dit is de basis voor financiering. Hierdoor voorkom je dat organisaties elkaar gaan beconcurreren. Werk met wachtlijsten op datum van indicatie. Op het moment van doorstroom naar een andere trede op de Participatieladder of uitstroom naar

- werk kan de volgende van kandidaat van de wachtlijst instromen. Door op deze wijze te werken hebben de organisaties altijd vast aantallen kandidaten;
- Maak het OLB verantwoordelijk voor de aantallen m.b.t. de taakstelling per organisatie. De taakstelling kan pas geschieden wanneer er eenduidig is gediagnostiseerd;
 - Maak duidelijke afspraken per organisaties die structurele financiering ontvangen over;
 - o Vaste taakstelling per organisatie;
 - o Het hebben van een plan / visie / beleid;
 - o Jaarlijks een begroting en jaarplan kunnen overleggen;
 - o Voortgang kunnen aantonen middels het vastleggen van een aantal indicatoren. Te denken valt aan aantallen instroom van kandidaten, doorstroom naar andere plekken hoger op de participatieladder, aantal kandidaten per locatie,
 - o Vastleggen van opleiding en kwaliteit van de zorg
 - Geef projecten 'een kop en een staart' . Monitor en evalueer de projecten. Op het moment dat een project slaagt, maak goede afspraken over structurele gelden;
 - Leg de loonschalen verplegend en begeleidend personeel vastleggen met de daarbij behorende functiehuizen.

Onze advies voor de financiering van de huisvesting is het huidige pand in Ricon te behouden.

De argumentaties hiervoor zijn:

- Er is voldoende ruimte ware het niet dat het terrein niet optimaal benut wordt.
- De locatie ligt midden in het centrum van Ricon en is goed bereikbaar. Ricon is het oudste dorp van Bonaire. Dit maakt dat het een bezienswaardigheid is en veel toeristen trekt. Op twee minuten loopafstand van de locatie bevindt zich een cactus distilleerderij. Deze ontvangt jaarlijks 120.000 bezoekers. De nabije ligging van de distilleerderij biedt FKPD de mogelijkheid om de zelfgemaakt producten (zeepjes en kaarsen) te verkopen aan de toeristen. Dit genereert dan weer opbrengsten.
- De aantallen van dagbesteding en beschut werk zijn volgens FKPD op dit moment (14 dagbesteding en 25 kandidaten in beschut werk. Naar onze mening zijn deze aantallen niet betrouwbaar omdat er geen eenduidige diagnose aan vooraf is gegaan. Mede op basis van een nog op te stellen inventarisatie van de hoeveelheid kandidaten.
- Op het moment dat Krusada ingezet gaat worden als sociale werkvoorziening gaan de kandidaten met een beschut werk indicatie aan het werk bij Krusada en niet meer naar deze locatie. Dit is van invloed op de benodigde faciliteiten
- Wij hebben onze bedenken bij de huidige staat van het pand zoals wordt geschetst door Streefkerk. Naar onze mening is het pand in goede staat. Het zal moeten worden opgeknapt en wellicht het dak vervangen. Wellicht is een second opinion nodig voor een bouwkundig advies.
- Het is belangrijk om alle alternatieven voor nieuwbouw of renovatie goed af te wegen, mede op basis van een nog op te stellen inventarisatie van de hoeveelheid kandidaten. Wellicht is een second opinion nodig voor een bouwkundig advies.

Aangezien we de huidige locatie Ricon aanbevelen om te behouden komen de andere opties te vervallen. Voor wat betreft de Watapanaschool deze ligt zeer afgelegen en biedt geen hierdoor ook geen ondernemerschap perspectief. De Watapana heeft ook een asbestdak en de huidige staat is zeer verwaarloosd en de omvang is groter dan de huidige locatie van FKPD. Hierdoor zullen de kosten voor de renovatie waarschijnlijk hoger gaan uitvallen.

Het braakliggend terrein is een onnodige hoge kostenpost zeker omdat de aantallen kandidaten niet in beeld zijn. Daarbij is het niet centraal gelegen. De keuze met dit terrein heeft ook te maken met de uitbreidingswens van FKPD. De noodzaak van uitbreiding kan nog niet worden vastgesteld aangezien de aantallen nog niet gebaseerd zijn op een eenduidige diagnose. Ook dient er rekening te worden gehouden met het oppakken van beschut werk kandidaten door Krusada waardoor de aantallen minder zullen gaan worden.

In plaats van een tijdelijke renovatie van de locatie Ricon adviseren we een blijvende renovatie vanwege de bovengenoemde voordelen van de locatie.

7.2 Adviezen en aanbevelingen t.a.v. de processen

7.2.1 Definities

We bevelen aan om eenduidige definities te gaan hanteren en deze vast te leggen, binnen de gehele organisatie van dagbesteding en beschut werken op Bonaire. Ons advies is als volgt.

Als we spreken over dagbesteding, gaat het over de match tussen datgene wat de kandidaat nodig heeft in combinatie met zijn of haar wensen (vraag) en de randvoorwaarden en kenmerken waaraan dagbesteding voldoet. Dagbesteding kan ondersteunend zijn voor de ontwikkeling.

1. Recreatieve dagbesteding

Dit zijn activiteiten gericht op een zinvolle besteding en beleving van de dag, voor twee doelgroepen; 60 plus en volwassenen met een beperking. Daarnaast is er recreatieve dagbesteding voor ouderen en volwassenen met een beperking. Dit zijn activiteiten in groepsverband met begeleiding en extra persoonlijke verzorging voor mensen met (ernstige) somatische / lichamelijke beperkingen in combinatie met psychische of verstandelijke beperkingen gericht op;

- Aanleren en behouden van dag structuur;
- Handhaven en bevorderen van zo zelfstandig mogelijk functioneren, stimuleren eigen regie;
- Ontlasting mantelzorgers;
- Voorkomen van achteruitgang in fysieke, cognitieve en sociaal emotionele vaardigheden;
- Gezondheid bevorderende maatregelen.

2. Ontwikkel gerichte arbeidsmatige dagbesteding (OAD)

Bij OAD gaat het om het werkgerichte activiteiten waar geen werkdruk en tijdsdruk aanwezig is. Er ligt een ontwikkelplan per deelnemer waarin vaardigheden kunnen worden aangeleerd om een vervolgstap te kunnen maken richting werk. De dagbestedingswerkzaamheden kunnen heel divers zijn. Zoals het helpen bij greenhouses (kassen waarin groente en fruit kan worden verbouwd) spoelkeuken, in-en ompakwerkzaamheden etc.

3. Beschut werk

Er is een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking, maar men wil graag werken. Omdat er veel begeleiding nodig is, is werken in een "gewoon" bedrijf niet mogelijk. Dit komt door de aanpassingen die de kandidaat nodig heeft die niet in een gewoon bedrijf worden ingepast. Het gaat om een beschutte baan/ omgeving onder aangepaste omstandigheden en mensen die meer begeleiding en aanpassingen van hun werkplek nodig is dan dat je van een reguliere werkgever mag verwachten. Kortom: werk voor mensen met een arbeidsbeperking.

4. Leerwerktrajecten

Dit is voor mensen om door te stromen naar reguliere arbeidsplekken. Mensen die weer even in het ritme moeten komen en ervaring opdoen.

7.2.2 Eén poort loket functie

Er moet één centraal loket komen voor de mensen. Laat de medewerkers van het poort loket één dagdeel per week zitting hebben in de drie operationele buurtcentra. Dit is laagdrempelig en passend bij de functie op Bonaire van deze buurtcentra het dagelijkse leven van de bewoners. Geef hier ook bekendheid aan, zeker richting scholen en huisartsen. Verzorg de intake samen met de experts. Zorg ervoor dat de bewoners de mogelijkheid hebben om daar te komen. Zorg voor opening van het loket op een vaste dag en tijdstip per locatie. De poort moet worden ingevuld met experts die onafhankelijk zijn, dus niet werken voor de te door te verwijzen organisaties.

We adviseren om op Bonaire een centraal poortproces te gaan implementeren. Dit proces zou er als volgt uit moeten gaan zien. Iedereen krijgt een ontvangst / screeningsgesprek. Hierin wordt vastgesteld of je op de juiste plek bent, anders wordt men doorverwezen. De Poort heeft dus ook een doorverwijsfunctie. Er zal altijd geregistreerd worden om ook de aantallen die zich melden in beeld te krijgen. Indien de Poort de juiste plek is krijgt de kandidaat een intakegesprek, bestaande uit een QuickScan en het opbouwen van een ZRM (zelfredzaamheid) dossier. Zo krijgen experts van het Poort loket de kandidaat in beeld (op papier). Indien er sprake zou kunnen zijn van arbeidspotentieel, dan kan deze kandidaat voor een korte periode naar "Aan de Slag". Als het niet gaat, dan doorverwijzen naar FKPD en of afhankelijk van de handicap naar Zorg en welzijn groep.

7.2.2.1 Maatwerk voor de verschillende doelgroepen

Er zal maatwerk moeten worden geleverd voor de verschillende doelgroepen. Advies is om eerst alle mensen (zittend bij de verschillende organisaties) door het Poort proces te halen en daar waar nodig de voorziening 'Aan de Slag' in te zetten. Iedere situatie is verschillend en er moet zorg op maat geboden worden. Start met het inrichten van het Poort proces en het inzetten van Aan de Slag daar waar nodig, zoals later beschreven. Hierdoor ontstaat er inzicht en overzicht in alle kandidaten en hun arbeidshandicap. Maak hierbij gebruik van een basissysteem registratie en een eenduidige test- en screeningsdiagnostiek. Als dat inzichtelijk is, is een eerste basis gelegd. Vanuit daar kan worden doorverwezen naar de desbetreffende organisaties.

7.2.2.2 Aan de Slag

Voordat de juiste indicatie gesteld kan worden is het soms goed om in een nagebootste werksetting de kandidaat aan het werk te zetten om zo vanuit de praktijk onderbouwing te kunnen geven welke aanpassingen en begeleiding er nodig zijn. Wij adviseren om een voorziening te creëren waarin de kandidaten gedurende maximaal drie maanden werkzaamheden gaan verrichten. Doel is om voeling te houden of te krijgen met werk c.q. de arbeidsmarkt en om voor deze kandidaten betere diagnoses te kunnen opstellen door intensieve begeleiding op de werkplekken. Deze voorziening zou 'Aan de Slag' genoemd kunnen worden. De fysieke locatie voor Aan de Slag zit op een andere plek, namelijk bij Krusada. En van hieruit kan de passende indicatie worden gesteld om vervolgens door te verwijzen naar de juiste organisatie voor OAD, beschut werk of leerwerktraject. Het gaat dan om Plenchi di Trabou, Krusada, Mangazina di Rei, FKPD en de Zorg en welzijn groep.

Wij adviseren om het één poort loket onder het OLB te plaatsen. De beste optie is om deze in het werkplein (Plenchi di Trabou) te situeren. Daar komt immers iedereen die werk zoekt en ook geactiveerd wil worden. Het is herkenbaar en in dezelfde lijn. Maak gebruik van wat er al is. Er zijn meerdere redenen waarom we adviseren om het poort loket op het werkplein te situeren en onder regie en verantwoordelijkheid van het OLB te laten vallen:

- Ondanks dat het werkplein net geopend is, sluit het daar het beste op aan qua werk en inhoud;
- Andere clusters (met de uitvoerden diensten zoals huiselijk geweld, centrum jeugd en gezin, schuldhulpdienstverlening etc.) zijn nog in oprichting en dus nog "jonger dan" het werkplein.
- Maak gebruik van wat er al is. Het werkplein bestaat al en krijgt steeds meer bekendheid;
- Nu het werkplein zich nog in de opstartfase bevindt, is het gemakkelijker om de poort hieraan toe te voegen. Als dit op een later moment pas gebeurt, is het lastiger de processen en werkwijzen weer opnieuw te wijzigen. De poort kan nu ook meeliften in de groeiende naamsbekendheid van het werkplein.
- Bij het werkplein komen kandidaten die op zoek zijn naar werk. Door het werkplein uit te breiden met een poortfunctie voor de activering (dagbesteding en beschut werken) kunnen combinaties worden gemaakt in intake, ontvangst, gezamenlijke werkwijze, processen, e.d.
- In de eindpresentatie van de twinning met Leiden staat letterlijk dat 'Werken met een beperking' onderdeel wordt van Plenchi di Trabou. (Zie bijlage)
- Door de combinatie van functies en locatie kan er een stap naar verdere professionalisering worden gezet.

Voorwaarden en aanbevelingen voor de één Poort loket gedachte;

- Iedereen die een aanvraag doet voor dagbesteding, beschut werk of leerwerktraject wordt ontvangen bij dit ene loket;
- Het is geschikt voor iedereen die in aanmerking komt voor dagbesteding en vervolgens richting werk wil en/of wil activeren of wil participeren of een goede dag-invulling wil hebben;
- Het is belangrijk om bij elke kandidaat uiteindelijk inzicht te krijgen in de mogelijkheden van arbeidspotentie, door bijvoorbeeld loonwaarde. In ieder geval moet er aan het einde van het traject duidelijkheid zijn over de mogelijkheden m.b.t. activatie, participatie, dag invulling (al dan niet met loonwaarde)
- Intake moet worden gedaan door iemand die verstand heeft van werk (werkplein), WMO/GGZ achtergrond, arbeidsdeskundige) . Op deze wijze kan men leren van elkaars expertise. Voorwaarde is dat allen wel onafhankelijk moeten zijn;
- Laat de deskundigen van de poort ook in de drie operationele buurtcentra zitting houden, deze genieten een bekendheid en lage drempel voor de Bonderiaan. Dit geldt ook voor de mensen van het werkplein;
- Zorg voor korte lijnen en houd het zo simpel mogelijk;
- Er moeten na het doorlopen van het poort loket proces en de diagnose voldoende werkplekken (van dagbesteding tot beschut werk) beschikbaar zijn. Een snel en passend vervolg is een belangrijke voorwaarde om mislukking en teleurstelling op voorhand te voorkomen;
- Voordat iemand een indicatie krijgt is het goed om de kandidaat aan het werk te zetten om zo vanuit een praktijkonderbouwing te kunnen aangeven welke aanpassingen en begeleiding er nodig zijn, 'Aan de Slag';
- In het eerste gesprek met kandidaten duidelijk maken dat we ons eerst zoveel mogelijk richten op de mogelijkheden tot werk;
- Tijdens het gesprek gebruik maken van de ZRM, deze geeft de huidige situatie goed weer;
- Registratie van de informatie in een eenduidig systeem. Welke digitale systemen zijn er en waar kan op worden aangesloten? Een basissysteem waarin mensen gemonitord en gevolgd kunnen worden. Op dit moment zijn er geen concrete cijfers beschikbaar.
- Snel kunnen schakelen, diagnose kunnen geven en een indicatiestelling. Hierdoor kan de hulpverlening efficiënter en gericht ingezet worden. Op dit moment moet een kandidaat meerdere keren zijn hulpvraag stellen en daarbij wederom zijn achtergrond vertellen;

Aanvullende adviezen

Hoewel dit niet onder onze opdracht valt, geven wij nog enkele extra observaties voor Plenchi di Trabou mee:

- Meer werken met LKS (boekje “Het Goud van de Participatie-samenleving” geschreven door Sjoerd van het Erve overhandigd) Bij werkgevers ook Plenchi di Trabou onder de aandacht brengen, evenals alle mogelijkheden van LKS etc. Uiteindelijk moet het ook duidelijk zijn dat het de werkgever niet meer kost dan dat het opbrengt;
- Stimuleringsmaatregelen voor werkgevers bekend maken en meer inzetten;
- Inzet van jobcoaches (leermeesters opleiden in de bedrijven)
- Geef (nog) meer bekendheid over wie en wat Plenchi di Trabou is. Laat de professionals van Plenchi ook gebruik van vaste inloopsprekuren op de buurtcentra zoals eerder al werd geadviseerd;
- Plaats het poort loket op het werkplein; hierdoor krijg je verbinding en professionals leren van elkaar;
- Met kandidaten die nog wat langere afstand tot de arbeidsmarkt hebben en wel thuishoren bij Plenchi di Trabou kijken wie in de familie of vriendenkring iemand kent met een bedrijf waar men wel zou willen werken. Op die manier is het mogelijk contact te krijgen omdat het een eiland is en ons kent ons.
- Uitbreiden van deskundigheidsbevordering onder de werkgevers, wat betekent het om iemand met een beperking in je bedrijf aan het werk te hebben. Ondersteunen van werkgevers;
- Vertel, draag de succesverhalen uit, organiseer bijeenkomsten, laat de kandidaat (rolmodellen) en werkgever vertellen;

Aandachtspunten en aanbevelingen m.b.t. de leiding van FKPD:

- Enkele therapeuten en specialisten (oa sociaal pedagoog) werken er al erg lang. Zij hebben nog een traditionele en soms verouderde kijk op behandeling. En zij hebben op basis van eigen ervaring zelf methoden en handelingen ingevoerd. Hier zal echt aandacht voor moeten zijn.
- Deskundigheid van het personeel bevorderen. Men heeft in de loop van de jaren zelf ervaring opgedaan met hoe men moet omgaan met de kandidaten. Te denken valt aan het bevorderen van de deskundigheid in;
 - o Psychosociale problematiek;
 - o Pedagogische begeleiding (het omgaan met gedragsmatige beperkingen en soms agressie);
 - o Verzorgende handelingen;
 - o Stimuleren van eigen regie kandidaat (bijvoorbeeld zelf brood laten smeren indien de kandidaat het zelfstandig kan);
 - o Beperkingen / ziektebeeld van de kandidaten weten en kennen (zodat gedrag in de context kan worden geplaatst);
 - o Vaktechnische activiteiten (bijvoorbeeld zeep maken, maken van kaarsen, werken in de greenhouses en dus het verbouwen van groenten).

7.3 Aanbevelingen en adviezen t.a.v. de voorzieningen

Onze adviezen en aanbevelingen ten aanzien van de voorzieningen zijn de volgende;

- Bestendig wat er al is en breid dat uit, (het aantal beschutte werkplekken etc.)
- Benut wat er al is bij de verschillende organisaties zoals de plekken bij Krusada
- Er is veel draagvlak voor het opzetten van een sociale werkvoorziening, welke er al in grote lijnen is maar niet als zodanig wordt benut;
- Zorg voor meer werkplekken (dagbesteding, OAD, Beschut, leerwerkplekken etc.), maak duidelijk waar deze zijn en waarvoor die zijn. Zorg dat ze passend zijn bij het niveau van de kandidaat;
- Bied maatwerk aan, er zijn diverse mogelijkheden in werksoorten.

7.3.1 Aanbevelingen n.a.v. de locatie in Ricon

Voor dagbesteding is dit een prima plek. Er is voldoende ruimte, ware het niet dat het terrein nu niet optimaal gebruikt wordt. Er zijn pauzefaciliteiten gemaakt midden op het terrein er staat een blokhut. Ons advies is, zeker voor nu deze locatie te behouden en de ruimte beter te benutten. Een onderbouwd definitief advies kan pas worden gegeven als de juiste cijfers beschikbaar zijn. Het zou erg zonde zijn erg veel geld te investeren in nieuwbouw zonder de doelgroep in kaart te hebben. Benut ook de faciliteiten van andere organisaties waardoor er hoogstwaarschijnlijk ook in de toekomst geen nieuwbouw gepleegd hoeft te worden. De plek en het pand kunnen met wat aanpassingen voldoen aan de eisen voor dagbesteding. Er kan structuur worden geboden, voorspelbaarheid en variatie in aanbod. Een individueel programma of specifieke werkzaamheden, prikkelarm, vaste medewerkers en activiteiten met een repeterend karakter. Er is continu toezicht en er is voldoende bewegingsruimte (rolstoel, rollator etc). De plek is ook een verbinding voor mensen die in Ricon wonen. Sluit aan en maak afspraken met de destilleerderij. Deze maakt likeuren en bier van de vele cactussen die er op het eiland staan. Bij de destilleerderij komen per jaar 120.000 bezoekers. De distilleerderij ligt aan de andere kant van de kerk. Wanneer de toeristen rond de kerk lopen, zien ze FKPD. Maak een kiosk bij de ingang van deze locatie en verkoop bijvoorbeeld kaarsen en zeep in de vorm van cactussen.

7.3.2 Krusada

Krusada zou de werkvoorziening van het eiland moeten zijn. De plek, de grootte, de verschillende werkvormen en de ervaring maken dit de beste keuze. Ook is er behoefte aan het uitbreiden van beschutte werkplekken, wat perfect bij Krusada kan. Maak gebruik van het aanbod van de bestaande voorzieningen zoals de garage, de houtbewerking en de greenhouses. Breid zelf het aantal greenhouses uit aangezien er behoefte is aan betaalbare verse groenten. Breid ook het aantal voorzieningen uit. Te denken aan bijvoorbeeld een geitenboerderij. Randvoorwaarde is wel dat er uit deze grote diversiteit aan doelgroepen keuzes moeten worden gemaakt. Je kunt ze niet allemaal bedienen. Doelgroepen mixen kan, maar heeft niet de voorkeur. Er moet een veilige en aangepaste werkplek voor eenieder zijn. Wanneer ervoor wordt gekozen dit de sociale werkvoorziening te laten zijn zal het de volgende doelgroepen moeten gaan kunnen bedienen:

- Ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding;
- Beschutte werkplekken
- Leerwerkplekken;

Krusada werkt vanuit haar Christelijke overtuiging. Op het moment dat Krusada de werkvoorziening wordt is het van belang dat de Christelijke overtuiging niet wordt opgelegd aan de kandidaten. Hierover moeten duidelijke afspraken gemaakt worden. Tijdens het werkbezoek is dit ter sprake gekomen en wij verwachten hierin geen problemen.

7.3.3 Mangazina di Rei

Mangazina di Rei is het openlucht cultuur-museum en heeft veel potentie verder te groeien. Naar onze mening zal er wel geïnvesteerd moeten worden in voorzieningen, zeker op de lager gelegen delen van de locatie (te denken aan sanitair etc.).

Deze plek is uitermate geschikt voor leerwerktrajecten en beschut werk. Zeker voor kandidaten die nabij Ricon wonen, vanwege de afstand. De plekken waar de kandidaten kunnen werken zijn in de horeca, het winkeltje, als gastheer/ vrouw, de receptie in de facilitaire dienst etc.

7.3.4 FKPD

FKPD biedt een diversiteit van voorzieningen aan kandidaten met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. Met woonverblijven en een gezinsvervangend tehuis die woonruimte beiden aan 24 mensen. Deze locatie nabij het centrum, wordt uitgebreid met woonhuizen.

De plek in Ricon is uitermate geschikt voor dagbesteding en ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding. Ons advies is om FKDP zowel dagbesteding als ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding op deze locatie aan te laten bieden.

8. Quick wins en advies voor vervolgtraject

Tot slot geven we nog enkele aanbevelingen voor het vervolg mee. Dit zijn meer algemene punten die ons zijn opgevallen, maar die buiten de scope van het onderzoek vallen.

- Maak gebruik van de VR-bril. Met behulp van 360 graden film laten we mensen digitale bedrijfsbezoeken afleggen. We zien dat er hele mooie crossovers te maken zijn omdat het middel eigenlijk voor iedereen geschikt is; of je nu een leerling bent in het praktijkonderwijs, of een inwoner van Bonaire die in onderstand zit. Allemaal hebben ze een vraag met betrekking tot arbeidsmarktorientatie. Inmiddels zijn de films ook in het Engels en Arabisch vertaald. Ook is het mogelijk om dit in het Papiamentu te vertalen.
- De parkeerplaatsen voor de deur van de Zorg en Welzijn Groep aanpassen voor bezoekers en mensen die minder valide zijn.
- Ga een (t)Winning aan met Weener XL om:
 - o De één poort loket gedachte te implementeren in het werkplein;
 - o Opzetten van 'Aan de Slag'
 - o De sociale werkvoorziening bij Krusada vorm te gaan geven.

9. Bijlagen

9.1 Lijst met geïnterviewden

Naam	Organisatie	Extra info 2
Carla Ramkhelawan	FKDP (Fundashon Kuido Pa Personanan	Zorgmanager
Edilse Goeloe	FKDP (Fundashon Kuido Pa Personanan	Directeur FKDP (gepensioneerd)
Susan Willems	Job Center Plenchi di Trabou	Hoofd Jobcentrum Bonaire
Danilo Christiaan	Mangazina di Rei	Projectmanager
Erik Jansen	MHC (Mental Health Carribean)	Directeur-Bestuurder
Marcelino Mauricio	MHC (Mental Health Carribean)	Manager
Wiebren van Dijk	Ministerie van Sociale Zaken	Coördinerend beleidsmedewerker/plv. afdelingshoofd
Eric Brakke	Ministerie van Sociale Zaken	Hoofd sociale Zaken Caribisch Nederland
Mischa Prinsenber	Ministerie van SZW - in Nederland	Projectleider clustering sociale hulpverlening Bonaire
Mylène van den Ende	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en	Beleidsmedewerker Caribisch Nederland
Rugymia Tweed	OLB (Openbaar lichaam Bonaire)	Coördinator arbeidsmarkt projecten
Pierre Perigault	OLB (Openbaar lichaam Bonaire)	programmacoördinator wijkontwikkeling
Ingrid Sealy	Openbaar Lichaam Bonaire	Afdelingshoofd maatschappelijke ondersteuning en arbeid
Silvana Serfilia	Openbaar Lichaam Bonaire	Master of Social Work Bestuurscollege Bonaire
Fernon Koeiman	Stichting Forma	Coördinator
Junny Josephina	Stichting Krusada	Directeur-Bestuurder
Genara Silberie	Zorg en Welzijn Groep	Directeur-Bestuurder
Eva van Tol	Zorgverzekeringskantoor Bonaire	Projectleider Bevolkingsonderzoeken naar kanker Caribisch

9.2 Documenten

Organisatie	Informatie omschrijving	Document
OLB Openbaar Lichaam Bonaire	Werken met een beperking Quickscan naar de arbeidsparticipatie-mogelijkheden van mensen met een beperking	 20171225-rapportage-quickscan-OLB-e
Ministerie van SZW	Eindpresentatie project twinning 'Versterking AB' Bonaire MP sept 2019	 eindpresentatie project twinning 'verst
MHC Mental Health Carribean	Jaarverslagen	Online
Mangazina di Rei	Presentatie	 Mangazina di Rei Presentatie WXL.pdf
Kenniscentrum LVB En Federatie Antilliaanse Jeugdzorg	Praktijk definitie Lichtverstandelijke beperking op Curaçao	 20200421-Praktijkdefinitie.pdf
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Visie FKDP Nieuw huisvesting voor Dagbesteding + Beschutwerk	 Visie FKPD Nieuwe huisvesting voor Da
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Overzicht budget 2021	 spec Budget 2021 final incl index.pdf
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Beleidsplan 2021 - 2025	 Beleidsplan 2021-2025 16 noverr
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Cliëntenregistratie ATV Arbeid en DB	 Clienten registratie ATV Arbeid en DB.pc
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Kostenraming Watapana School	 kosten raming watapana school.pc
FKDP Fundashon Kuido Pa Personanan Desabilita	Kostenraming renovatie FKPD dagverblijf te Rincon	 210309 renovatie kosten FKPD Rincon
Watapana School	Rapport Technische Inspectie	 Rapport Watapanaschool.pd
Zorg en Welzijn Groep	Meerjarenplan 2021 t/m 2023	 Zorg en Welzijn Groep - Meerjarenpl

Organisatie	Informatie omschrijving	Document
Platform Inclusie	Algemene informatie	 Inclusie - Informatie.pdf
Krusada	Beschut werk 'Warda-mi-rin'	 180917 Warda mi rin verkort aanvraag
Mischa Prinsenber		 eindpresentatie project twinning 've
Mischa Prinsenber		 Werken met een Beperking 2.pdf
		 FW_ Aanvullende informatie i_v_m_or